

UIT DE HISTORIE VAN KOEDIJK

Door J.P. Geus

XXVIII - De Ambachtsheerlijkheid van Koedijk

Daar de heer Over, als Ambachtsheer van Koedijk, een prijs voor de jaarlijkse gondelvaart beschikbaar heeft gesteld leek het zinvol om iets over de Ambachtsheerlijkheid en de Ambachtsheren van Koedijk mee te delen.

Sinds Westfriesland in 1289 door Floris V werd onderworpen behoorden de diverse Heerlijke rechten aan de Graven van Holland.

In de loop der eeuwen werden meerdere dorpen als Vrije Heerlijkheid uitgegeven aan edelen die de Graven goed gezind waren. Zo behoorden Warmenhuizen en Oudkarspel destijds aan de Graven van Egmond. De overige dorpen van de Langedijk met Sint Pancras en Koedijk bleven echter in Grafelijke handen en kwamen daardoor later in het bezit van de Staten van Holland en Westfriesland. De rechten bestonden hoofdzakelijk uit het benoemen van de schout, gerechtsbode en secretaris, het verpachten van tienden, visrechten etc.

Nadat de Staten van Holland al heel wat domeingoederen en tienden te gelde gemaakt hadden (geprivatiseerd) kwamen in 1730 de Ambachtsheerlijkheden aan de beurt.

De Hoge- of Vrije Heerlijkheden bezaten het zogenaamde halsrecht. Daar konden misdrijven waarop de doodstraf stond berecht worden. Een Ambachtsheerlijkheid bezat alleen de lagere rechtspraak, zoals het berechten van overtredingen. Koedijk was zo'n Ambachtsheerlijkheid. De daar gepleegde misdrijven moesten te Alkmaar bij het Baljuwschap van de Nieuwburgen worden berecht.

Op 24 november 1730 werden in Den Haag diverse Ambachtsheerlijkheden, waaronder Koedijk, verkocht. De inkomsten bestonden toen uit jaarlijkse betalingen door de schout, de secretaris en de bode. Verder een klein bedrag aan biertollen en vroonschulden en een aantal erfpachten van vroegere visserijen. Het totaal van de irikonsten bedroeg 57 gulden en 12 stuivers per jaar.

De Ambachtsheerlijkheid van Koedijk werd toen voor fl. 5200, - gekocht door de "Burgemeester en Regeerders" van de stad Alkmaar. Verhoogd met de onkosten moest ruim fl. 5640, - worden betaald. De jaarlijkse opbrengst was dus iets meer dan 1% van het geïnvesteerde bedrag. Door zeggenschap bij de benoeming van de schout, secretaris, predikant en schoolmeester hoopte men het dorp wat meer afhankelijk van de stad te maken.

Toen na de grondwetswijziging in 1848 de diverse benoemingsrechten kwamen te vervallen had het voor de stad geen zin meer de Ambachtsheerlijkheid nog langer in bezit te houden.

In april 1854 werd de Heerlijkheid in het openbaar te koop aangeboden. Het hoogste bod was fl. 310,=, maar voor dat bedrag werd het niet gegund.

In 1855 werd de Heerlijkheid toen onderhands, voor fl. 700, - verkocht aan de Koedijker veehouder Hendrik Over. Zijn jaarlijkse inkomsten bestonden daarna uit fl. 20, - wegens oude visrechten. Bovendien bezat hij het recht van approbatie of improbatie bij het beroepen van een nieuwe predikant. Hij kon dus het beroep goedkeuren of verwerpen. Dat zogenaamde collatierrecht werd bij de grondwetswijziging van 1922 afgeschaft.

De titel "Heer van Koedijk" is in de familie Over steeds in rechte lijn vererfd, van vader op zoon. De huidige bezitter, Frans Hendrik Over, is de vijfde Over die zich Heer van Koedijk mag noemen.